

E. BURKE'O 200-JŲ MIRTIES METINIŲ SUKAKTĮ MININT

Vilniaus universitete formuojasi tradicija prisiminti, o veikiau – atrasti didžiuosius politinės filosofijos korifėjus. 1997 metų liepos 9-ąją sukako du šimtai metų nuo Edmundo Burke'o (1729 – 1797) mirties. Šia proga, 1997 m. spalio 22 d. Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas surengė seminarą *Konservatyviosios politinės minties tradicija: Europa ir Lietuva*.

Nors pats E. Burke'as save laikė vigu, arba šiuolaikiniu terminu – liberalu, jo suformuluotos mintys tapo klasikinėmis konservatizmo idėjomis. 1789 m. Didžioji Prancūzų revoliucija airį E. Burke'ą paskatino parašyti *Apmastymus apie revoliuciją Prancūzijoje*, kuriuose jis išdėstė savo požiūrį į visuomenę ir revoliucines permainas. Anot jo, visuomenė – tai ypatingas kontraktas tarp mirusiųjų, gyvųjų ir dar negimusiųjų. Todėl negalima atsisakyti senos visuomenės sąrangos, ir po to sukurti naują tradiciją – visuomenę galima keisti tik palaipsniui ir panaudojus ne filosofinę išmintį, bet savo ir kitų patirtį. Į visuomenę kiekvienas įjautas tarsi į audinį, kurio ardymas gali sukelti tik kančias. Todėl radiklios ir staigios permainos neduoda nieko gero, o ypač jeigu jas skatina radiklios filosofų idėjos. Tokios ir panašios vigo mintys kai kam pasirodė reakcingos. Amerikiečiai, tuo metu simpatizavę prancūzų revoliucionieriams, į E. Burke'o darbą pažvelgė nepaprastai kritiškai – šiuolaikinio konservatizmo kūrėjas susilaukė garsaus Thomas Paine'o atsako *Žmogaus teisės* (*Human Rights*, 1791).

Tačiau laikas atsijojo vertingiausias E. Burke'o idėjas. Daug jo tuometinių kritikų, kaip paaiškėjo, žiūrėjo į smulkmenas ir pražiopsojo pagrindinius dalykus. Kai visuomenės raida vis labiau tapo reguliuojama ideologinio nusistatymo proto, E. Burke'o idėjos tapo pagrindu naujai politinei srovei (ne ideologijai!) – konservatizmui.

Seminare dalyvavo VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto dėstytojai ir studentai, Lietuvos politologų asociacijos nariai, politikai, (Lietuvos konservatorių) partijos vadovai Vytautas Landsbergis ir Andrius Kubilius. Regis, jų dalyvavimo priežastis pakankamai aiški. Konservatizmo politinę filosofiją ir Konservatorių partiją Lietuvoje sieja to paties žodžio vartojimas. Tačiau, kaip paaiškėjo vėliau, tai ir yra vienintelis konservatizmo filosofiją ir TS/LK partiją siejantis dalykas.

Pirmojoje seminaro dalyje, buvo išdėstyti E. Burke'ui ir politinei konservatizmo filosofijai skirti pranešimai, pateikti komentarai. Doc. Alvydas Jokubaitis pranešime *Konservatizmo fenomenas* nušvietė E. Burke'o ir šiuolaikinio konservatizmo sąsajas bei M. Oakeshott'o indėlį – konservatizmo politinės filosofijos plėtrą. Doc. Jūratė Baranova perskaitė esė *Techninio ir praktinio žinojimo santykis konservatizme*, remdamasi tuo, jog iš šių dviejų žinojimo rūšių M. Oakeshottui politinėje veikloje vertingiausias yra praktinis žinojimas, konservatizmo pagrindas. Doc. Vytautas Dumbliuskas susirinkusiems pristatė savitą E. Burke'o idėjų interpretaciją šmaikščiaame pranešime *Konservatyvioji sąmonė pokomunistinėje visuomenėje*.

V. Landsbergis savo kalboje tvirtino, jog TS/LK būtent ir atstovauja konservatyviajam požiūriui Lietuvos politikoje. Partijos lyderis teigė, jog konservatizmas jam daugiau asocijuojasi su etnokonservatizmu, nei su tam tikru požiūriu į visuomenę. Po auditorijos komentaro, kad TS/LK programa neatitinka "berkiškojo" konservatizmo, o veikiau yra radikalių idėjų mišinys, TS/LK atstovai perėjo į gynybą. Padėtį savo pranešime *Konservatizmas Lietuvoje: tradicijos ir perspektyvos* bandė gelbėti Mečys Laurinkus. Tačiau teiginiui, jog viskas galiausiai susiveda į liberalizmą, ryžosi nepritarti A. Kubilius. Senojo Universiteto Senato salės orą ėmė virpinti ne pagarba iš amžių glūdumos ateinančios politinės filosofijos idėjoms apie visuomenės savitumą – veikiau tai buvo politiškai nepatogioje situacijoje atsidūrusių TS/LK narių bandymai susieti konservatizmą ir neišvengiamai radikalią Lietuvos politikos kasdienybę.

Iš šios politikams įprastos į akademinių diskusijų atmosferą visus sugrąžino dėstytas mintis iš teologinės perspektyvos įdomiai vertinęs Vytautas Ališauskas, perskaitęs pranešimą E. Burke'o *"Apmastymai" krikščioniškosios minties perspektyvoje*. O ironiška Vytauto Radžvilo pastaba puikiai apibendrino seminare išryškėjusį atotrūkį

tarp politinės ir filosofinės diskusijos. Pasak jo, “tradicija šiandienos politikoje yra ne kas kita, kaip socialinės inžinerijos verifikacijos erdvė”. Su šiuo subtiliu teiginiu nedaug kas galėtų ginčytis – patys seminare dalyvavę politikai pademonstravo, jog svetima politinė tradicija tapo tik informacijos šaltiniu, racionalaus kūrimo išeities tašku. Realūs politikų bandymai “sutaisyti voratinklį rankomis”, politikos tradicijos vardu Lietuvoje nepelnytai vadinant vieną ar kitą simbolinį žingsnį, kuris reikalui esant bus pamirštas, iš karto ardo tai, kas taisoma. Tad seminare išryškėjęs atotrūkis tarp konservatorių kalbų, bei politinę konservatizmo filosofiją pristačiusių intelektualų, veikusiai tēra daug didesnio reiškinio simptomas. Galbūt iš tiesų ironiška, jog praėjus dviems šimtams metų nuo E. Burke'o mirties, “pagarbą” jam išreiškiantys politikai, Lietuvoje konstruojantys valstybę, išlieka jautrūs kiekvienai laiko patikrintai kritikos eilutei iš “Apmastymų apie revoliuciją Prancūzijoje”.

ŠARŪNAS CHOMENTAUSKAS

APIE INTERESŲ GRUPES IR LOBIZMĄ LIETUVOJE

1997 m. lapkričio 21-22 d. Lietuvos politologai rinkosi į ketvirtąją metinę konferenciją, kurios tema - *Interesų grupės, valdžia ir politika*. Tradiciškai, jau trečiąjį kartą, konferenciją rėmė Konrado Adenauerio fondas.

Konferenciją sveikino Tėsingumo ministras Vytautas Pakalniškis, K. Adenauerio fondo atstovas Baltijos šalims Paulis Apinis, Vilniaus universiteto prorektorius prof. Benediktas Juodka.

Pirmasis plenarinis posėdis *Interesų grupės ir valstybė: sąveikos modeliai* buvo skirtas teoriniams interesų grupių ir valstybės sąveikos modeliams aptarti. VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto dėstytojas Darius Žeruolis pranešime *Interesų grupių ir valstybės sąveika: teoriniai modeliai* pateikė interesų grupių